

Model efektívnej účasti MRK na procese spolurozhodovania, monitorovania a vyhodnocovania lokálnych politík s účasťou marginalizovaných rómskych komunít

autori / materiál spracovali:

- Rómsky inštitút, n. o. v spolupráci s Jarmilou Lajčákovou pre obec Lenartov

názov výstupu: Model efektívnej účasti MRK na procese spolurozhodovania, monitorovania a vyhodnocovania lokálnych politík s účasťou marginalizovaných rómskych komunít

názov výstupu z opisu: Model/mechanizmus spolupráce samosprávy a MNO pri tvorbe a prijímaní politík na lokálnej úrovni

zadávatel': Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti,

národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI, PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

ITMS kód projektu: 314011M298

operačný program: OP Efektívna verejná správa

zdroj financovania: Európsky sociálny fond

obdobie vyhotovenia/spracovania: 2019

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Národný projekt ÚSV ROS

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe. Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude *Analýza stavu a možností participácie v SR*, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Rómsky Inštitút a pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Rómsky Inštitút – Roma Institute, n.o. sa v lete 2017 pripojil do realizácie pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík, ktorá je jedným z pilierov [národného projektu](#) Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS) s názvom: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Pilotnú schému tvorí [12 pilotných projektov](#), testujúcich nové modely zapájania verejnosti do tvorby verejných politík na štyroch úrovniach verejnej správy:

- úroveň miestnej územnej samosprávy,
- úroveň regionálnej územnej samosprávy,
- mikroregionálna úroveň
- národná úroveň (štátna správa).

Pilotný projekt: Integrácia marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politík

Problematika marginalizovaných rómskych komunít je široká a náročná agenda. Obce si často nevedia poradiť ako začleniť tieto skupiny obyvateľov do bežného života obce. Cieľom projektu bolo zabezpečiť účasť marginalizovanej rómskej časti obyvateľstva obce na tvorbe verejných politík v oblastiach ako vzdelávanie, sociálne služby, bývanie, zdravie a iné. Hlavným výsledkom projektu je Stratégia začleňovania Rómov v obci Lenartov v previazaní na čiastkové politiky obce.

Na odborných výstupoch a jednotlivých aktivitách, ktorým cieľom bolo posilniť zapájanie rómskej komunity do tvorby verejných politík sa spolupracovalo so zástupcami a zamestnancami obecného úradu, obyvateľmi obce a hlavne zástupcami Rómov, žijúcich v obci Lenartov. Verejnosť a najmä s dotknuté skupiny obce boli zapojení tak, aby opatrenia a riešenia vznikali s podporou komunity, našli pochopenie a odozvu verejnosti a riešili existujúce problémy v čo najväčšej miere. Zámerom bolo práve v spolupráci s verejnosťou hľadať model efektívnej účasti marginalizovaných rómskych komunít na procese spolurozhodovania.

Aktivity projektu pozostávali zo zberu dát v obci a analýzy východiskového stavu zapájania marginalizovaných skupín obyvateľstva obce.

Hlavné výstupy:

- návrh na legislatívne zmeny týkajúce sa relevantných právnych noriem (do úvahy prichádza: zákon o zamestnanosti, školský zákon, zákon o sociálnych službách, o podpore v hmotnej núdzi),
- lokálny akčný plán vzdelávania v obci Lenartov,
- stratégia pri zakladaní sociálneho podniku,
- postup pri prekonávaní predsudkov v obci Lenartov vrátane návrhov spoločných aktivít detí, mládeže, dospelých aj seniorov,

- analýza možností účasti marginalizovaných komunit na tvorbe, prijímaní a monitorovaní verejných politík na lokálnej úrovni,
- model procesu spolurozhodovania, monitorovania a vyhodnocovania lokálnych politík zdola – nahor.

Kontaktné osoby:

Obec Lenartov:

- Ing. Jana Bľandová, MBA:
janablandova@centrum.sk/starostka@lenartov.sk/starosta@lenartov.sk,
0905 937 628

Rómsky Inštitút – Roma insitute, n.o.:

- Klára Orgovánová: klaraorg@gmail.com, 0918 241 700
- Jana Bayerlová: jana.bayerlova@romainstitute.sk, 0907 051 656

Model efektívnej účasti MRK na procese spolurozhodovania, monitorovania a vyhodnocovania lokálnych politík s účasťou marginalizovaných rómskych komunít

Spracovaný materiál dizajnuje návrh procesu participácie marginalizované rómske komunity (MRK) na tvorbe verejných politík na úrovni lokálnej úrovni (so zreteľom na malé obce), ktorý môže byť replikovateľný pre ďalšie obce s rómskymi komunitami.

Účasť marginalizovaných rómskych komunít pri tvorbe opatrení, ktoré sa ich na lokálnej úrovni priamo alebo nepriamo týkajú, je podmienkou efektívnosti, správneho zacielenia a spravodlivosti lokálnych politík.

Navrhovaný model, ako zabezpečiť účasť rómskych marginalizovaných skupín, sa môže týkať akejkoľvek inej skupiny, ktorá je poznačená vylúčením alebo sa do tvorby a realizácii verejných politík zapája minimálne.

Vychádzajúc z dlhoročných skúseností môžeme povedať, že dopyt je veľký. Aj samosprávy, ktoré majú záujem presadzovať participatívny prístup, nedisponujú dostatočnými odbornými, ľudskými ani finančnými kapacitami na zabezpečenie takýchto procesov.

Nami navrhovaný model má za cieľ identifikovať participatívny proces, ktorý môže byť replikovateľný aj v iných obciach (prípadne aj na úrovni samosprávnych krajoch či ministerstiev).

Obsah

Prečo venovať pozornosť zapájaniu Rómov do tvorby verejných politík?	7
Z akých skúseností sme vychádzali pri dizajnovaní modelu zapájania MRK?	7
V akých obciach je vhodné model zapojenia Rómov využiť?	8
Fázovanie procesu zapájania MRK	10
1. Informačná kampaň	10
2. Budovanie odborných a občianskych kapacít obyvateľov obce – minimálne jedno stretnutie ku každej téme	10
3. Pracovné skupiny k tvorbe lokálnych politík – stretnutia	11
4. Vytvorenie Občianskej rady pre účasť na veciach verejných	13
5. Vyhodnotenie participatívnej tvorby verejných politík v obci	13
6. Deliberácia na úrovni obecného zastupiteľstva a verejné vypočutie obyvateľmi obce	13
Príprava politík zdola nahor	14
Okrúhle stoly na celoštátnych úrovni	14
Prípadová štúdia participácie občanov na veciach verejných v obciach s prítomnosťou MRK	15
Viditeľnosť testovaného modelu	15

Prečo venovať pozornosť zapájaniu Rómov do tvorby verejných politík?

Rómovia tvoria významné percento obyvateľstva v 1070 obciach na Slovensku (t.j. 37% zo všetkých obcí a miest v SR) (*Atlas Rómskych komúní 2013*, s.12). Ich podiel na tvorbe a realizácii verejných politík je minimálny, hoci počet volených rómskych zástupcov postupne narastá. V komunálnych voľbách v roku 2010 uspelo 28, v roku 2014 to bolo 34 rómskych starostov, po komunálnych voľbách v roku 2018 je ich viac ako 40. Napriek zastúpeniu Rómov v samosprávnych orgánoch (poslanci, starostovia) je ich participácia často formálna, poznačená nedostatočným pocitom spolupatričnosti a zodpovednosti a vplyvu na veci verejné.

Dostupné dáta o etnicky determinovaných nerovnostiach z dielne UNDP poukazujú na kontinuálnu ba dokonca zvýšenú potrebu cielených a efektívnych intervencií (UNDP správy o životných podmienkach rómskych domácností z rokov 2006 a 2013). Riešenie vylúčenia Rómov zostáva naďalej jednou z hlavných priorít v oblasti sociálnej aj menšinovej politiky na celoštátnej úrovni.

Predkladaný model efektívnej účasti marginalizovaných rómskych komúní (MRK) sa zameriava na proces prípravy takých verejných politík, ktoré by vychádzali z participácie verejnej správy, expertov z mimovládnej sféry a súčasne by do správy vecí verejných pomohli začleňovať marginalizované skupiny obyvateľstva, predovšetkým marginalizované skupiny Rómov. Predstavuje model procesu spolurozhodovania, monitorovania a vyhodnocovania lokálnych politík s účasťou marginalizovaných rómskych komúní.

Z akých skúseností sme vychádzali pri dizajnovaní modelu zapájania MRK?

Pri návrhu modelu zapájania rómskych komúní do spolurozhodovania sme vychádzali z dlhoročných skúseností expertov Rómskeho inštitútu (RI) so spracovávaním strategických a rozvojových dokumentov na lokálnej aj národnej úrovni ako aj z implementácie participatívnych projektov. Vychádzame z 30 vypracovaných Lokálnych stratégií komplexného prístupu, ktoré boli jedným zo základných nástrojov pri čerpaní štrukturálnych fondov (ŠF) za obdobie 2007- 2014, z prípravy celoštátnej stratégie rómskej inklúzie z roku 2003 (*Základné tézy v integrácii rómskych komúní*), ako aj zo skúseností úspešných obcí na Slovensku pri začleňovaní Rómov (8 prípadových štúdií slovenských obcí v rámci programu MERI v roku 2012, nominovaných RI na medzinárodnú cenu Európskej komisie a Nadácií Otvorenej spoločnosti). Ocenenými obcami boli Spišský Hrhov, Čičava, Nitra nad Ipľom a Raslavice.

Prax ukazuje, že **nositeľom účinnejších a stabilnejších zmien sú tie obce, ktorým sa do prípravy a zavádzania opatrení podarilo zapojiť cieľovú skupinu (Rómov) a širšiu komunitu miestnych obyvateľov.**

Podmienkou úspešnosti je, aby obce mali k dispozícii národné politiky nastavené tak, aby zohľadňovali osobitosti znevýhodnených marginalizovaných skupín, akými sú napríklad Rómovia. Dôsledkom absencie takýchto politík a opatrení je nízky počet obcí, ktorým sa

podarilo sociálne a ekonomicky prosperovať spolu s prítomnou skupinou chudobných a marginalizovaných skupín.

Vytváranie inkluzívnych a integračných politík zo strany štátu a ich následná implementácia na lokálnej úrovni si vyžaduje obojstranný proces. Vláda musí pri ich tvorbe využívať skúseností a poznanie regiónu a samosprávy musia dodržiavať zámery národných stratégií. Preto proces tvorby politík pre obce s marginalizovaným obyvateľstvom je často náročný.

Rezignácia na plnohodnotnú účasť členov marginalizovaných rómskych komunít (MRK) je zväčša dôsledkom nesúlady medzi nárokmi programu a možnosťami lokality kvalitatívne ho implementovať. Vyžaduje to väčšiu otvorenosť, odbornosť, trpezlivosť a dostatok času. Náš návrh na tvorbu participatívnych politík preto obsahuje detailné kroky, ktoré takýto proces môžu zabezpečiť.

V akých obciach je vhodné model zapojenia Rómov využiť?

Je vhodným pre obce, ktoré napriek svojim možnostiam, nedosahujú dlhodobejšie zlepšenie postavenia MRK a snahy miestneho zastupiteľstva v predchádzajúcich volebných obdobiach neprinesli dlhodobejšie a účinné stratégie rozvoja obce. Pre obce, ktoré pri začleňovaní Rómov, čelia viacerým z nižšie vymenovaných problémov:

- extrémna chudoba, nezamestnanosť a zadlženosť marginalizovaných rómskych rodín,
- bývanie nízkeho štandardu s domami postavenými na pozemkoch cudzích vlastníkov,
- nízke zdravotné povedomie a existencia finančných a sociálnych bariér v prístupe k zdravotnej starostlivosti,
- neexistencia predškolského vzdelávania rómskych detí, ktoré nie sú prijímané do miestnej materskej školy, priestorová segregácia rómskych detí v základnej škole (oddelené triedy a pavilóny školy) ako aj ich segregácia neprimeraným umiestňovaním do špeciálnej školy v obci alebo špeciálnych a špecializovaných tried v bežnej základnej škole,
- neexistencia žiadnych sociálnych služieb, vrátane terénnej sociálnej práce alebo komunitného centra,
- nepriaznivé interetnické vzťahy, ktoré sa napríklad zhoršili aj zvolením rómskeho kandidáta na post starostu obce,
- rodové nerovnosti spôsobené viacnásobným znevýhodnením rómskych žien (spôsobené kombináciou rodu, etnicity a sociálneho statusu).

Ktoré verejné politiky sú vhodné pre aplikáciu modelu zapájania MRK? Výsledkom nami navrhovaného procesu a modelu participácie MRK môže byť existencia čiastkových politík obce založených na účasti všetkých kľúčových skupín obyvateľstva vrátane MRK a ich pravidelnom monitorovaní a vyhodnocovaní, ako aj návrh Stratégie inklúzie marginalizovaných rómskych komunít.

Obsahom spracovávaných politík bude spravidla a najmä vysporiadanie pozemkov, de-segregácia vo vzdelávaní a rozvoj predškolského vzdelávania, rozvoj sociálnych služieb, prípravu modelu sociálneho podniku v obci, zlepšenie poskytovania zdravotnej starostlivosti, zlepšenia vzťahov medzi rómskymi a nerómskymi obyvateľmi obce s osobitným zreteľom na viacnásobné znevýhodnenie rómskych žien.

Navrhovaný model odporúčame zamerať na všetky kľúčové oblasti relevantné pre začleňovanie Rómov ako aj iných marginalizovaných skupín:

1. oblasť bývania a budovania infraštruktúry,
2. vzdelávania,
3. zamestnanosti,
4. zdravotných a sociálnych služieb,
5. interetnických vzťahov.

Navrhovaný model sa môže stať manuálom aj pre vytváranie regionálnych a národných stratégií. Je príkladom tvorby politiky zdola nahor ako základného segmentu tvorby širších zámerov, pri implementácii ktorých je účasť cieľovej skupiny kľúčová.

Ciele procesu participatívnej prípravy lokálnych politík s účasťou MRK sú nasledovné:

- zaangažovať celú komunitu spolu s autoritami na príprave riešení k problémom, ktoré si skupina v rámci oblastí identifikuje,
- navrhovanými politikami dosiahnuť pozitívnu zmenu v konkrétnej lokalite: t. j. zlepšiť kvalitu bývania, prístupu ku vzdelávaniu, vytvorenie možnosti na zamestnanie, zlepšenie interetnických vzťahov rešpektujúc rodovú rovnosť ako prierezovú tému.

Cieľová skupina:

- cieľovou a zainteresovanou skupinou navrhovaných politík sú všetci obyvatelia obce vo vekových skupinách od mládeže od približne 15. rokov až po seniorov s dôrazom na zabezpečenie rovnej účasti žien tak z majority ako aj z MRK.

Fázovanie procesu zapájania MRK

1. Informačná kampaň

Pred zahájením samotných obsahových aktivít, ktoré sú zamerané na zapojenie marginalizovanej rómskej komunity do procesu tvorby politík je potrebné v spolupráci s vedením obce realizovať informačnú kampaň.

Cieľom informačnej kampane je oboznámiť obyvateľov a obyvateľky obce s:

- cieľom participatívneho procesu a významom zapojenia MRK do participatívneho procesu (vysvetliť, prečo je dôležité, aby sa procesu zúčastnili),
- procesom participatívnej tvorby verejných politík so zapojením MRK, jeho aktivitami, načasovaním, spôsobom zapojenia verejnosti a očakávanými výsledkami,
- obsahom verejných politík a ich dosahu na každodenný život občanov.

V informačnej kampani je potrebné využiť komunikačné prostriedky, ktoré sú dostupné pre každého obyvateľa obce:

- obecný rozhlas,
- plagáty vyvesené vo verejných priestranstvách obce,
- samostatné vydanie miestnych novín,
- sociálne siete (zaujímavé z hľadiska cielenia na mládež),
- podujatia v obci, ktoré vytvoria priestor pre informovanie a verejnú diskusiu s obyvateľmi obce.

O procese je potrebné **osobne diskutovať s obyvateľmi obce** na samostatnom stretnutí v priestoroch obecného úradu, alebo na stretnutí mimo priestoru obecného úradu (kultúrny dom, komunitné centrum, škola).

Pri nastavovaní informačnej kampane je potrebné dbať na to, aby informačná kampaň zasiahla ženy z majority a minority a podnietila ich k aktívnej účasti v nasledujúcich a ďalších aktivitách.

2. Budovanie odborných a občianskych kapacít obyvateľov obce – minimálne jedno stretnutie ku každej téme

Na základe dlhoročnej skúsenosti s prácou v obciach sa domnievame, že akémukoľvek zmysluplnému zatahnutiu obyvateľov obce do riešenia verejných vecí by mala predchádzať fáza neformálneho vzdelávania.

Bežní obyvatelia nedisponujú dostatočnými poznatkami o legislatívnych a finančných možnostiach, ktoré majú verejné orgány (starosta, obecné zastupiteľstvo, obecný úrad a ďalšie subjekty financované z rozpočtu obce) k dispozícií pri riešení pre nich dôležitých

problémov. Často dostávajú nepresné informácie z masmédií či od svojich známych, čo môže podnecovať, okrem iného, aj internetické napätie.

V prvej fáze procesu je nutné realizovať sériu neformálnych vzdelávaní pre každú oblasť vybraných verejných politík (napr. vzdelávanie, bývanie, zamestnanosť, eliminácia predsudkov, sociálne služby atď.).

Podujatia by mali jednoduchou a interaktívnou formou workshopov ponúknuť účastníkom (všetkým obyvateľom), možnosť získať praktické vedomosti v jednotlivých oblastiach vybraných lokálnych politík. Súčasťou podujatí z hľadiska ich nastavenia by malo byť nielen **predstavenie verejnej politiky** a objasnenia **dosahu verejnej politiky na život obyvateľov**, ale aj **predstavenie konkrétnych prípadov riešenia** napríklad vzdelávania, bývania či zamestnanosti v iných obciach.

V prípade potreby, ak nedošlo k porozumeniu o obsahu verejnej politiky, je potrebné realizovať doplnkové podujatia, ktoré neformálnym spôsobom budú postupne pripravovať cieľové skupiny na fázu identifikovania potrieb v predmetnej oblasti, ako aj fázu navrhovania opatrení a rozhodovania.

Stretnutia musia byť otvorené každému obyvateľovi obci, ktorý bude osobne, alebo písomne pozvaný. Pozývať je dobré hlavne osobne vo vybraných lokalitách a na miestach, kde sa ľudia v obci zdržujú – škola, škôlka, kultúrny dom, pohostinstvo, kostol a podobne.

3. Pracovné skupiny k tvorbe lokálnych politík – stretnutia

V nasledujúcej fáze je potrebné vytvoriť pracovné skupiny účastníkov z obyvateľov a ďalších relevantných aktérov k jednotlivým témam podľa ich záujmu prejaveneho v predchádzajúcej fáze.

Kto má byť členom pracovnej skupiny?

Aktérmi môžu byť napríklad občianske združenie, ktoré pôsobí v obci, ale nemá sídlo v obci a jeho členovia nie sú obyvatelia obce, alebo, ak je to relevantné napríklad aj malí a strední podnikatelia, ktorí nemajú štatút obyvateľa, ale podnikajú na území obce, alebo organizácie štátu pôsobiace v území – napríklad štátne lesy, vodohospodársky podnik).

Keďže celý proces je otvorený, účastníkom pracovnej skupiny môže byť ktorýkoľvek obyvateľ obce a to aj v prípade, že sa nezúčastnil predchádzajúceho vzdelávania.

Na stretnutí by sa mali zúčastniť aj ďalší zástupcovia obce (starosta) a obecného zastupiteľstva (poslanci), prípadne zástupcovia ďalších relevantných inštitúcií pôsobiacich v obci v predmetnej oblasti (napríklad vedenie školy, zástupcovia školskej inšpekcie v prípade pracovnej skupiny vzdelávania).

Súčasne na stretnutia je dobré pozvať aj zástupcov relevantných orgánov na úrovni regionálnej, prípadne ústrednej štátnej správy. Stretnutia tak budú obohatené o možnosť konzultovania priamo s tvorcami štátnych politík a teda aj nastavovania v súčinnosti s národnými prioritami v danej oblasti. Takéto pracovné stretnutia budú tiež možnosťou pre zástupcov regionálnej územnej samosprávy, prípadne ústrednej štátnej správy získať predstavu o konkrétnych dopadoch štátnych politík na lokálnej úrovni.

Aké témy majú riešiť pracovné skupiny?

Pracovné skupiny budú napríklad vytvorené pre oblasti: vzdelávanie, zamestnanosť a podnikanie, bývanie a zdravie, vzťahy, občianska spoločnosť a rodová rovnosť. Je na zvážení obce, koľko a ktoré verejné politiky má obec záujem riešiť s účasťou marginalizovanej rómskej komunity a širšou verejnosťou.

Kto má viesť stretnutia pracovnej skupiny?

Odporúčaním je, aby stretnutia viedli profesionálni facilitátori, alebo odborníci na interetnické vzťahy. V prípade, že obce nedisponujú finančnými prostriedkami na nezávislého odborníka, odporúčame, aby stretnutie viedli pracovníci mestského úradu ,zodpovední za konkrétnu oblasť výkonu verejných politík.

Aké metódy pri vedení stretnutia použiť?

Keďže možno predpokladať, že v skupine aj napriek predchádzajúcemu neformálnemu vzdelávaniu, budú existovať značné mocenské nerovnosti (napríklad medzi rodičmi a učiteľmi) využijeme metódu deliberácie (angl. liberating structures 1-2-4 –ALL), ktorá umožní každému aktérovi a aktérke vstúpiť do diskusie bez ohľadu na ich verbálne či vzdelanostné kapacity a súčasne potlačí mocenské nerovnosti.

Koľko stretnutí organizovať?

Odporúčame minimálne tri stretnutia v každej pracovnej skupine (jedno stretnutie k identifikácii problému a dve k formulovaniu riešenia a návrhu monitorovacieho mechanizmu).

V procese formulovania riešenia je dobré mať k dispozícii členov expertného tímu (skúsenosti s prácou v teréne v marginalizovaných rómskych komunitách, expertov na integráciu MRK, ktorí sú schopný prezentovať príklady dobrej praxe z iných obcí, alebo krajín), ktorí pripravujú pre skupinu konkrétne legislatívne a aj finančné podklady k navrhovaným riešeniam.

Odporúčame, aby pri formulovaní opatrení sa pracovná skupina osobitne zamerala na znevýhodnenú situáciu rómskych žien a dievčat.

4. Vytvorenie Občianskej rady pre účasť na veciach verejných

Predpokladáme, že v procese vzdelávania sa prirodzene vytvorí skupina nerómskych aj rómskych obyvateľov, ktorí budú mať záujem podieľať sa na rozhodovaní v obci.

Občianska rada by mala vzniknúť „zdola“ na základe návrhov obyvateľov, ktorí sa zúčastňujú pracovných stretnutí. Občiansku radu je dobré zvoliť na poslednom stretnutí pracovných skupín, kde jej členovia rozhodnú väčšinovým hlasovaním, berúc do úvahy proporčné zastúpenie na základe etnickej a rodovej príslušnosti.

Navrhnutí a zvolení jednotlivci vytvoria neformálny inštitút Občianskej rady, ktorá bude zastupovať obyvateľov (vrátane zástupcov MRK) pri komunikácii s obecným zastupiteľstvom a vedením obce.

Ideálne by Občianska rada mala byť postupne formalizovaná, spolu s pravidlami svojej činnosti.

5. Vyhodnotenie participatívnej tvorby verejných politík v obci

Členovia expertného tímu, zapojení facilitátori, alebo poverení zamestnanci obecného úradu by mali pripraviť vyhodnotenie procesu tvorby lokálnych politík s aktívnou účasťou obce.

Hodnotenie bude zamerané na:

- spôsob zaangažovania verejnosti z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska s vymedzením jeho silných a slabších stránok,
- navrhnuté opatrenia a zmeny, identifikované „zdola“ a ich zapracovanie do návrhov verejných politík.

Hodnotenie by malo byť dostupné v písomnej podobe na verejných priestranstvách v obci (obecný úrad, materská, základná a špeciálna škola, kultúrny dom).

Vyhodnotenie by malo byť pripravené na pripomienkovanie najmenej po dobu 14 dní akémukoľvek obyvateľovi obce. Súčasne je dobré, ak pripomienky bude možné podať ústne v určitých časoch na obecnom úrade.

6. Deliberácia na úrovni obecného zastupiteľstva a verejné vypočutie obyvateľmi obce

Členovia Občianskej rady v nasledujúcej fáze svoje návrhy, ako aj s hodnotenie participatívneho procesu predložia na rokovanie obecného zastupiteľstva za účasti širokej verejnosti. Ich návrhy by mali iniciovať vznik nových všeobecne záväzných nariadení, alebo opatrení, či plánov napríklad na čerpanie štrukturálnych fondov.

Aj tento proces musí byť naďalej otvorený všetkým obyvateľom obce, bez ohľadu na ich predchádzajúce zapojenie prostredníctvom tzv. verejného vypočutia.

Obyvatelia obce budú mať aj v tejto fáze možnosť klásť otázky členom Občianskej rady, ako aj svojim voleným zástupcom k jednotlivým návrhom, ktoré budú predmetom deliberácie.

Vzhľadom na rozsah opatrení a nastolených tém, odporúčame sériu troch takýchto stretnutí. Presadzovanie návrhov by malo uľahčiť zapojenie vedenia obce, vrátane členov obecného zastupiteľstva do procesu prípravy jednotlivých návrhov v pracovných skupinách.

Občianska rada v procese deliberácie funguje ako neformálny poradný a monitorovací orgán obce. Ideálne Občianska rada by mala byť už v tomto čase formalizovaná aj so spôsobom kreovania jej členov, ako inštitút vstupu verejnosti do rozhodovania obce a následne orgán, ktorý vyhodnotí participatívny proces a dohliada na implementáciu politik cv praxi.

Príprava politik zdola nahor

Z dlhoročnej skúsenosti sa ukazuje, že efektívne politiky na lokálnej úrovni sú podmienené optimálnym nastavením politik na celoštátnej úrovni. Celoštátne politiky nie vždy vychádzajú z poznania reality. Niektoré návrhy možno pripraviť jedine po zistení dopadu štátnych politik v jednotlivých lokalitách.

Napríklad spôsob preplácania cestovného pre žiakov cestujúcich do školy mimo svojho obvodu je preplácaný rodičom spätne po troch mesiacoch, čo vytvára problém pre chudobné rodiny, ktorý nemajú dostatočný príjem na pred financovanie tohto nákladu spojeného so vzdelávaním. Riešením je napríklad umožniť vyplácanie priamo prepravcovi spätne v trojmesačných intervaloch, čo vyžaduje zmeny v usmerneniach na úrovni Ministerstva školstva, vzdelávania, vedy a športu.

Preto odporúčame, aby paralelne pri fáze vzdelávania obyvateľov a hľadání riešení na úrovni pracovných skupín, by členovia odborného tímu spoločne so zástupcami ústredných orgánov štátnej správy pripravovali sériu návrhov pre tvorcov politik na celoštátnej úrovni. Návrhy by jasne vymedzovali, ktoré orgány ústrednej štátnej moci sú zodpovedné v danej oblasti a teda majú kapacitu na prijatie zmeny.

Okrúhle stoly na celoštátnych úrovni

Pripravené súbory opatrení, ktoré sú výsledkom deliberácie na lokálnej úrovni za prítomnosti členov expertného tímu RI by mali byť predložené ako súčasť programu okrúhlych stolov. Na okrúhlych stoloch sa okrem členov expertného tímu, zástupcov štátnej správy, zúčastnia aj členovia Občianskej rady obce ako aj širšia odborná verejnosť v danej problematike.

Okrúhle stoly sú metóda, v rámci ktorej sa diskutujú návrhy, ktoré vznikli na lokálnej úrovni spoločne už aj so zapojenými zástupcami ústredných orgánov štátnej správy zodpovednými za danú problematiku širšiemu okruhu štátnych úradníkov. Ideálnym riešením je nájsť si spojencov z iných obcí, ktorí rovnako riešia predmetný problém na úrovni svojej obce.

V čase realizácie okrúhlych stolov členovia Občianskej rady (alebo jej vyslaní zástupcovia) získajú ďalšie poznatky v možnostiach a obmedzeniach presadzovania zmeny v zákonoch či nastaveniach politiky, ktoré sú relevantné pre zmenu v ich obci.

V rámci okrúhlych stolov je dôležité zabezpečiť prítomnosť expertov z mimovládneho a akademického sektora, ktorí môžu prispieť s teoretickými aj praktickými skúsenosťami z iných lokalít.

Výstupom okrúhlych stolov by mal byť súbor návrhov predložený zodpovednému orgánu ústrednej štátnej správy.

Prípadová štúdia participácie občanov na veciach verejných v obciach s prítomnosťou MRK

Celý proces participatívnej prípravy lokálnych politík v obci s podielom príslušníkov MRK by mal slúžiť na prípravu prípadovej štúdie. V nej je potrebné vyhodnotiť potenciál, ale aj limity jednotlivých fáz participatívneho procesu.

Cieľom je vyhodnotiť proces „zvonka“ a súčasne získať podklady pre príručky, alebo receptáre, ktoré môžu využiť obce v ďalších lokalitách a po zhodnotení dopadov a možností procesu, môže byť prípadová štúdia zaujímavou inšpiráciou aj pre samosprávne kraje. V rámci prípadovej štúdie je možné vyhodnotiť aj možnosť využitia modelu participatívne tvorenej verejnej politiky/čiastkových politík aj v kontexte iných marginalizovaných a znevýhodnených skupín.

Viditeľnosť testovaného modelu

Navrhovaný model predstavuje inovatívny spôsob prípravy verejných politík z hľadiska vtiahnutia verejnosti, vrátane marginalizovanej skupiny, ako aj model prípravy verejných politík zdola nahor. Predpokladáme, že obsahom testovaného modelu budú návrhy veľmi konkrétnych riešení identifikovaných problémov na úrovni obce, ktoré sú relevantné aj pre iné lokality.

S cieľom šíriť osvetu u širšej verejnosti ako aj zvýšiť advokačný dosah navrhovaných opatrení na úrovni ústrednej štátnej správy, je dôležité celý proces medializovať a zviditeľniť napríklad aj formou videologov (v-loggs) na sociálnych sieťach. Krátke videá by jednoducho popisovali určitý problém a poukazovali na možné riešenia, ktoré vyžadujú aktivitu zo strany ústrednej štátnej správy.

Odporúčame s pomocou zapojených expertov rovnako vytvoriť a vypublikovať sériu novinových komentárov, ktoré budú v internetovej podobe prelinkované s videologmi, alebo zrealizovať tlačovú konferenciu, na ktorej budete informovať o výstupoch projektu ako aj o celkovom procese.

obec
Lenartov